BLAADJE 19-4

KNNV vereniging voor veldbiologie

2019 JAAR VAN DE WULP

Denkt u aan de contributie!!!

39e jaargang

kwartaalblad KNNV AMSTERDAM

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
Afdeling Amsterdam

BESTUUR

Voorzitter
Guus Muller, Ouderkerkerdijk 43
1096 CR Amsterdam. Tel 06-23986652
e-mail: voorzitter@amsterdam.knnv.nl
Algemeen bestuurslid
Christiane Baethcke, Willem Baerdesenstraat 68 1067 XX Amsterdam
Tel: 06-13580780 e-mail: baethcke@solcon.nl
Martin Camphuijsen, Amsteldijk 853
1079 LM Amsterdam Tel: 020-6446053
e-mail: m.camphuijsen@xs4all.nl
Wim Hoogendoorn, Portengen 31 3628 EB Kockengen
Tel: 06-36152576 e-mail: hoevekooplust@ail.com **Secretaris**
Carla Kuit. Tel 06-23234518
e-mail: secretaris@amsterdam.knnv.nl
Postadres: Ouderkerkerdijk 43,
1096 CR Amsterdam
Penningmeester
Fons Bongers. Tel 06-57623212
e-mail: penningmeester@amsterdam.knnv.nl
Publiciteit
Els Trautwein
Email: Els.Trautwein@gmail.com
Tel: 06-12635919
Webmaster
Christiane Baethcke, Willem Baerdesenstraat 68 1067 XX Amsterdam
tel. 06-13580780
e-mail: baethcke@solcon.nl
Ledenadministratie en Nieuwsbrief
Paul van Deursen, Albatrospad 60
1021TR Amsterdam tel. 020-6855047, mobiel 06-23165799
e-mail: ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl
Contributies:
leden: € 32,50; huisgenootleden: €12,50
jeugdleden: € 17,50 (per jaar; inclusief abonnement 'Natura')
Aanmelding nieuwe leden:
door het opsturen van de bon achterin "BLAADJE" of via de website

Opzegging Lidmaatschap:
vóór 01-11-2018 schriftelijk of per e-mail bij de ledenadministratie KNNV A'dam

Financiën
IBAN No: NL91 INGB 0003506096, t.n.v. KNNV-Amsterdam
www.knnv.nl/amsterdam

REDACTIE BLAADJE
Tobias Woldendorp, Roetersstraat 8-2
1018 WC Amsterdam, mobiel 06-52143646
Rob van Dijk Eerste Lindendwarsstraat 20
1015 LG Amsterdam, tel. 020 6816546
Kopijadres tekst: t_woldendorp@kpnplanet.nl
Kopijadres afbeeldingen: info@dijkenco.nl
Sluitingsdatum:
Blaadje 1: 15 januari 2019
Blaadje 2: 15 april 2019
Blaadje 3: 1 juli 2019
Blaadje 4: 15 oktober 2019

Coördinator werkgroepen
Chris van Haagen
e-mail: cglmvh@hotmail.com
tel. 020-6374927 - 06-31088448
Wim Nierop
e-mail: wnierop@chello.nl
tel. 020-6931297 - 06-24743830

Lezingen- en excursie programma (a.i.)
Carla Kuit, Gerard Schuitenmaker, Hein Koningen en Geert Timmermans. Teksten over lezingen, cursussen en excursie tot nader order, 2 weken voor sluitingstijd inleveren bij Geert Timmermans Pasteurstraat 17 1097 ER Amsterdam, tel 0641821601 email: harmat4@xs4all.nl

Kantine DNO
Riet Vogel, tel. 020-6947950
Plantenwerkgroep
Peter Wetzels, tel. 020-69 28 352
Paddenstoelenwerkgroep
Christiane Baethcke, tel. 06-13580780
Insectenwerkgroep
Badda Beijne-Nierop tel. 020 69 31 297
Werkgroep Vissen, Amfibieën & Reptielen
Geert Timmermans, tel. 06 41821601
Muurplantenwerkgroep
Valentijn ten Hoopen, tel. 06 24764007
Werkgroep Stadsnatuurbeheer KNNV-Amsterdam:
contactpersoon: j.w.wertwijn
e-mail: knnv.stadsnatuurbeheer@xs4all.nl

Inhoud

Van het bestuur	4
Redactioneel	5
Vrijwilligers gevraagd!	6
Sierstenen	6
Verslag heikikkerexcursie Texel (12 oktober 2019)	8
Van de Ledenadministratie	10
Nachtvlinders op eigen hof	11
Paddenstoeleninventarisatie Vliegenbos	13
Wieringen	14
Verrassingen op het Visscherspad	19
Verslag van excursie reptielen zoeken op de Zuiderheide op 15 september 2019	21
Weidevogels behouden = Boeren van Amstel steunen	22
Cursus Vogelatlas Amsterdam door de Vogelwerkgroep Amsterdam	24
Plaagsoort-bestrijding (Canadese kornoelje)	25
Excursie- en lezingenprogramma KNNV- afdeling Amsterdam 4e 2019 en 1e kwartaal 2020	30

Omslag:Beskleur Cornus sericea. foto Jan Willem Wertwijn

Van het Bestuur.

Deltaplan biodiversiteitsherstel. Eind 2018 stond het al op de agenda. Het staat nog steeds volop in het nieuws. De aanpak om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen heeft gefaald. Het nationale plan waar boerenorganisaties, ketenpartijen (supermarkten, fabrikanten, inkoop-organisaties e.d.), onderzoekers, natuur- en milieuorganisaties en financiers zich aan hebben verbonden is van 2018. Zij willen in 2022 een meetbare vooruitgang geboekt hebben.

Een nationaal plan om tot gedrags- en systeemverandering te komen. Andere regelgeving, andere financiële pachtverhoudingen tussen grondeigenaren en gebruikers en financiers, allemaal voor het ontwikkelen van een duurzame landbouw, duurzaam grondgebruik en een duurzame natuurontwikkeling die niet tot uitputting leidt maar energie toevoegt. Ook een verandering tot ander koopgedrag van consumenten die op het moment van keuze in de supermarkt sturend zijn in de productie van goed voedsel en een bewuster eetgedrag.

Waar kan de KNNV bij aanhaken? Vanuit onze kennis van de natuur, de beleving, studie, inventarisatie, educatie en onderzoek. Omdat we verantwoordelijkheid kunnen dragen over dat wat we onderzoeken. Toegespitst onderzoek naar hoe we biodiversiteit kunnen vergroten. Kennis vergaren over biodiversiteitsindicatoren en het monitoren daarvan. Het koppelen van complexe kennisinzichten tot een integrale aanpak van biodiversiteitsherstel. Hoe biodiversteitsindicatoren wel of niet samen hangen met inspanningen en prestaties van de diverse grondgebruikers en in hoeverre is dat te meten? Vragen die nu al opgepakt worden. En is het proces financieel positief te belonen? Hoe kunnen burgers, instellingen, overheden en bedrijfsleven zich inzetten voor een financiële beloning van het biodiversiteitsherstel; een eerlijke prijs voor een respectvolle voedsel-productie en een duurzaam gebruik van de aarde? De kennis van onze leden kan helpen om meer draagvlak binnen onze eigen groep en degenen daar vlakbij te creëren. Ook herstel van biodiversiteit in de openbare ruimte, in parken en Amsterdamse groene scheggen en de ons omringende natuurgebieden. Opdat mensen veranderen en dus de samenleving veranderd.

Er komen meer aanvragen binnen dan we aan kunnen om te inventariseren, waaronder een deel van de Schellingwouderscheg, waar we aan meewerken. Stadsuitbreiding met huizenbouw en infra-structuur doet een aanslag op dat onderdeel van de hoofdgroenstructuur, noodzakelijk voor een gezond Amsterdam. Lucht, koelte, stilte, natuurbelevings- en struingebieden, groene ontmoetingsplekken, gezonde bodem en leef- en voortplantingsgebieden voor flora en fauna mogen niet verminderen.
Gaat Amsterdam natuur-inclusief en mensvriendelijk bouwen? Wil Amsterdam de hoofdgroenstructuur behouden en verbinden? Wil de gemeente bij stadsuitbreiding ook nieuwe stadsparken aanleggen? Hopelijk wil het stadsbestuur voorko-

men dat harde economische kengetallen de stadsgroei bepalen. Alsjeblieft geen wedloop naar een ongezonde stad die zich nu en later in ons nadeel zal keren. Verloren historisch ontwikkelde groenstructuur komt nooit meer terug. De tijd dat alles kan en we later wel zien hoe daar mee om te gaan is voorbij.

Guus Muller.

Redactioneel

Of het zinvol is in week 42 te gaan schrijven over natuur en natuurbehoud?

Ja natuurlijk: omdat het steeds prangender wordt dat er iets gebeurt om The Sixt Extinction voor te zijn.

Nee natuurlijk: omdat het tegen dovemansoren gericht is. In een week die bol staat van provinciale bestuurders met laffe inborst enerzijds en ziedende egoboeren is het relaas in dit fraai gevulde Blaadje een druppel op een gloeiende plaat.

Maar toch.

Toch blijven wij ons inzetten voor het behoud van groene scheggen. Het vergroten van biodiversiteit en het winnen van leden, die de (stads)natuur ook in de nabije toekomst een warm hart toedragen. De vangst aan kopij van dit laatste Blaadje van 2019 laat zien dat er heel wat kennis zit over boven beschreven onderwerpen.

Na in week 42 de barricades, die de geweldloze klimaatactivisten in de stad hebben opgeworpen omzeild te hebben, de berichten over de boeren digitaal gelezen te hebben, is het fijn om ’s avonds met een milde glimlach de nieuwe Melchers en Westrik, In de bosjes te lezen.

Zou het dan nog toch goed komen met de stadsnatuur? Zelf trek ik er dit najaar bovengemiddeld vaker uit om te genieten van de vogeltrek, de verkleurende duinen, een beflijster hier, een bosgors daar. Ook op de fiets in de stad is het smullen van de omvorming van zielloos schaamgroen naar floristisch rijke bermen. Maar of de bijen en vlinders ze door de kletsnatte herfst nog weten te vinden? Het voelt toch enigszins als een silent authumn (vrij naar Rachel Carson).

Tobias Woldendorp

Vrijwilligers gevraagd!

De KNNV-Amsterdam zoekt vrijwilligers voor het volgende:

De administratie van de busexcursies
Twee keer per jaar organiseert de KNNV Amsterdam een busexcursie. Mensen moeten zich hiervoor opgeven en er moet dus een kleine admistratie bijgehouden worden. Wie wil dit doen?

De jubileumcommissie
In 2026 bestaat de KNNV Amsterdam 125 jaar. Dat duurt nog even, maar de voorbereidingen hebben hun tijd nodig. Hiervoor hebben we meerdere mensen nodig. Wie willen dit op zich nemen? Het ligt nog helemaal open. De commissieleden kunnen dus zelf hun creativiteit en organisatievermogen de vrije loop laten.

De KNNV kan draaien dank zij de activiteiten van alle vrijwilligers.

Als u hiervoor voelt of vragen heeft, neem dan contact op met Carla Kuit, mail:

secretaris_amsterdam@amsterdam.knnv.nl

Sierstenen?

In veel steden, ook in het buitenland, zorgen werkgroepen dat de Gierzwaluwen die ’s winters in zuidelijk Afrika verblijven hier kunnen broeden. Ook in Amsterdam zijn in meer dan tien wijken contactpersonen actief. Gierzwaluwen vormen daardoor één van de minst bedreigde soorten.
Dat ze in de Jordaan rondvliegen mag als bekend worden verondersteld, maar de vogels broeden door de hele stad, zelfs in Nieuw West.
Naar de excursie in mijn eigen stadsdeel was ik heel benieuwd. Tot nu toe zagen we slechts af en toe Gierzwaluwen boven ons volkstuinpark De Eendracht.
Vrijdag 5 juli verzamelde een tiental belangstellenden zich bij het Gerhardhuis, Slotermeerlaan 1, om vandaar onder leiding van Gerard Schuitemaker en Gert de Jong rond te trekken.
Direct aan de overkant onder de poort door het wijkje Noordoever in: als je je dan omdraait en naar het torenachtige trappenhuis kijkt zie je daar stenen nesten aangebracht, waarvan menigeen zou denken dat die voor de sier zijn. Het wordt ons nu duidelijk dat dit neststenen zijn, waarin Gierzwaluwen kunnen broeden.

We begeven ons naar een straat waarvan ik nooit gedacht had dat daar Gierzwaluwen zich ophouden, de Nicolaas Ruychaverstraat.

Het lijken sierstenen foto: Frans van der Feen

Op diverse plekken, vooral in de zijstraten, zoals de Hans Onversaagdstraat, hebben de zwaluwen zo'n 20 tot 40 nesten in de holten tussen de dakrand en de dakgoot gemaakt.
In één van de straten zijn bij de renovatie door Eigen Haard gaten in de brede dakrand gemaakt. Tegenwoordig is, in het kader van de Wet op de natuurbescherming, dat verplicht.
Tot onze verbazing scheren en zwenken in deze straat dan ook zo'n 40 á 50 van die vogels rond.

Dan fietsen we naar de huizenblokken tussen Pieter Calandlaan en Johan Huizingalaan. Ook hier heeft Gerard Schuitemaker zich beijverd om te zorgen voor nestgelegenheid, de Gierzwaluwen daarmee een gespreid bedje aanbiedend, als ze in april/mei weer naar het noorden komen.
In de Anske Lammingastraat giert een grote groep rond. Vervolgens staan we daar met ons allen met onze verrekijkers naar de dakranden te turen in de F. van Salverdastraat.
Kinderen komen nieuwsgierig van hun speelplaats kijken waar wij in vredesnaam ons op richten.
Vleermuizen dacht er één.

Gert legt uit dat er voornamelijk bengers rondvliegen, jonge vogels, die pas na een jaar of drie zelf gaan broeden. De ouden betrekken straks weer hun nesten, de jongen trekken zich 'terug' op twee kilometer hoogte. Gierzwaluwen worden in de regel ongeveer zeven jaar oud.
De vogels blijven betrekkelijk kort in ons land, mei, juni en juli. Eigenlijk zijn het

geen zwaluwen, maar verwanten van de Kolibri. Ze kunnen niet lopen, maar blijven constant in de lucht, slapen daar zelfs. Dan blijf hun ene helft wakker…
Slechts om te broeden komen de volwassen vogels naar de nesten. Als toetje gaan we nog even naar 'de IJsvogels' kijken bij hun nest in het Christoffel Plantijnpark.
Het is echter al te donker, zodat we ze niet te zien krijgen.

Frans van der Feen

Het lijken sierstenen foto: Frans van der Feen

Verslag heikikkerexcursie Texel (12 oktober 2019)

Het was wat vroeg opstaan maar om 10:00 uur stonden we met drie man (vanuit Amsterdam en Haarlem) paraat bij de Veerhaven op Texel. Fietsen gehuurd en nog even gewacht of zich er nog deelnemers zouden aansluiten; er was namelijk naast de traditionele aankondiging via mailinglijst, KNNV Amsterdam-agenda en RAVON-agenda ook een artikel met oproep geplaatst in de Texelse Courant en middels Facebook om deel te nemen aan de excursie. Er waren enkele last-minute afmeldingen door ziekte, werk of privézaken. Helaas meldde verder niemand zich bij het veer, waarschijnlijk afgeschrikt door de voorspelde weersverwachting, regen en wind. Maar dat viel reuze mee, af en toe een drupje.

De Kop van Schouwen en Texel zijn de enige regio's in Nederland waar de heikikker langs de kust voorkomt. De soort wordt helaas niet vaak van Texel gemeld en een kennisleemte over de actuele verspreiding is aan het ontstaan. Mogelijk wordt deze typische landkikker snel gemist omdat de soort niet luid roept en/

of sterk lijkt op de ook aanwezige bruine kikker. In het najaar, voordat de kikkers in winterrust gaan, is het nog goed mogelijk de soort te inventariseren. Met het gezelschap eerst gefietst richting de Kreeftepolder - via de Moksloot - om te eindeigen op het Zodenvlak in de Westerduinen. Dit zijn gebieden waar de heikikker van bekend is. Bij de Moksloot kregen we toch nogversterking van twee Texelaren, zodat we met vijf deelnemers aan de slag konden. De dag ervoor had het verschrikkelijk hard geregend zodat alle te inventariseren gebieden behoorlijk blank stonden. De inventarisatie techniek bestond uit door het terrein lopen en hopen dat de beoogde doelsoort, de heikikker, voor de voet zou wegspringen.

Helaas geen heikikkers gezien. Wel groene kikker-onbepaald (Moksloot en poeltje bij Den Aal) en juveniele rugstreeppadden (4x) in de Kreeftepolder.

Tijdens het inventariseren hebben we nog wel de rupsen van de veelvraat, kleine beer en roesje gezien, een dode Noordse woelmuis (Zodenvlak) gevonden en nog bloeiende planten als parnassia, moeraskartelblad, rond wintergroen en teer guichelheil en de vele staken van de knopbies bewonderd. Ondanks dat we geen heikikkers hebben gezien was het toch een leuke inventarisatiedag op Texel. Gaan we zeker een keer herhalen.

Geert Timmermans & Edo Goverse

De locatie en een rugstreeppad foto's: Geert Timmermans

Van de Ledenadministratie

Eind september stond het ledenaantal op 299. Deze daling van het lidmaatschap is het gevolg van de eindafrekening van de afdracht aan het Landelijk Bureau, waardoor wij een aantal leden hebben moeten royeren vanwege het niet voldoen van de contributie 2019, ondanks herhaalde herinneringen.
Het lidmaatschap van geroyeerde leden, die alsnog de contributie voldoen, wordt met plezier hersteld. Inmiddels is dat bij één lid gebeurd.
Op dit moment - half oktober - staat de teller op 302.

Sinds het vorige BLAADJE hebben zeven nieuwe leden zich aangemeld:

Bram Achterveld, Dick Gatsonides, Marjolein Vos, Roman Beukema, Floor Hallema, Paul Vreuls en Steven Speek.

De wens om voor onze nieuwe leden speciale introductie-activiteiten te organiseren blijft actueel. Inmiddels ligt er een plan om een speciale dag voor de nieuwe leden te organiseren op en om de Sloterplas voorjaar 2020.
De nieuwe leden worden standaard uitgenodigd voor de minicursussen.

De minicursussen hebben ook gezorgd voor nieuwe aanmeldingen, wat de voornaamste doelstelling van de minicursussen is. Dank aan de leden, die zich voor de minicursussen inzetten. Hulp bij de minicursussen blijft altijd welkom.

Zo hebben we de contributies voor **2019** verwerkt of wij beginnen alweer te denken over de contributie **2020**.
Enkele leden zijn al voorgegaan, maar het zou bijzonder prettig zijn als we aan het begin van het nieuwe jaar al een groot deel van de contributie hebben geïncasseerd.
Ondanks het feit, dat de afdracht geïndiceerd is en dus ieder jaar wordt verhoogd, blijft **komend jaar de contributie € 32,50 en € 12,50 voor huisgenootleden.**
Graag overmaken op:

IBAN No: NL91 INGB 0003506096, t.n.v. KNNV afdeling Amsterdam.
Liefst onder vermelding van het lidmaatschapsnummer, te vinden op het adres-etiket

Om bezuinigingsredenen sturen wij geen acceptgiro en verzoeken wij onze leden de contributie over te maken per overschrijvingskaart of via telebankieren.

Herhaling: De lijst van onbestelbare e-mails wordt langer. We krijgen regelmatig meldingen van te volle emailboxen of niet meer functionerende adressen bij het

verzenden van het digitale BLAADJE en herinnering-e-mails.
Dus graag wijzigingen doorgeven aan de: ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl

Ook de verzending van BLAADJE 3 ging weer niet vlekkeloos ondanks het feit dat we de etikettering op orde hebben. Blaadjes worden niet altijd verzorgd en enkele BLAADJES worden geretourneerd om onduidelijke redenen. Reclameren bij PostNL blijkt geen zin te hebben.
Dus trek bij mij aan de bel als er eens een keer BLAADJE gemist wordt. Over overname van SANDD is nog veel onduidelijkheid dus voorlopig lijkt overstappen geen optie.

Privacywetgeving:
https://www.knnv.nl/afdeling-amsterdam/privacy-verklaring
Onze ledenadministratie is landelijk georganiseerd.

Paul van Deursen ledenadministratie
ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl
telefoon: 0206855047

Nachtvlinders op eigen hof

Al weer voor de derde keer werd op volkstuinpark Eigen Hof, aan de Sloterweg, de jaarlijkse nachtvlindernacht op 30 augustus gevierd. Trees Kaizer was er met haar hele uitrusting heengetrokken en gaf de belangstellenden uitleg over deze insecten.
De mensen van het gezellig ogende tuinpark (ook 's avonds is een heel aantal volkstuinders in de kantine aanwezig). Hoewel er niet wordt overnacht, stellen ze de excursies zeer op prijs en werkten ook mee aan de organisatie, met het verlichten van lakens.
In de grote weide, bijna aan het einde van het langgerekte park, was één laken horizontaal neergelegd en één laken verticaal. Het horizontale laken oogstte meer vlinders. Eén van de eerste was een donkere Buxusmot. Tamelijk bijzonder. Ooit had Trees deze in Parijs (!) voor het eerst gezien en had hem niet kunnen determineren. Nu pas herkende ze de nachtvlinder met terugwerkende kracht. Soms kan Trees dicht bij huis blijven. Op 24 augustus had ze in haar eigen tuin het heel zeldzame Prachtpurperuiltje kunnen fotograferen!
Verscheidene keren zagen we de Huismoeder, de Noctua Pronuba, dan klinkt-ie wat minder gewoon.

Ingesmeerd
Van te voren had Trees een groot aantal bomen ingesmeerd met lokstof en we

gingen enkele keren een rondje erlangs lopen om de oogst te bekijken. Die viel zwaar tegen: we zagen alleen veel Pissebedden en wat Oorkruipers (of oorworm). Bijzonderst was de Zuidelijke boomsprinkhaan.
De keren dat we tijdens deze vlinderonderzoeken de ingesmeerde bomen inspecteren valt meestal tegen wat er zit. Bij De Nieuwe Meer hebben we wel een keer verscheidene nachtvlinders op die manier gelokt.

Inmiddels kwamen er wat meer vlinders af op de met een felle lamp verlichte lakens, op het liggende laken o.a. een Essengouduil, een Hagedoornvlinder (klein, geel met rode vlekjes), een Schildstipspanner en een Zwarte C-uil.
Trees wees er op dat deze vlinder met zijn vleugels ging wapperen om zich op te warmen, voordat hij weer ging vliegen. Dagvlinders warmen zich 's morgens eerst op in het zonnetje.
Als je ze wilt fotograferen moet je daarom vroeg op pad gaan, want 's middags fladderen ze maar door. Hier werden de nachtvlinders volop gefotografeerd met telelenzen, Trees met haar speciale vlindercamera, anderen met hun smartphones.

Op het verticale laken kwamen we nu een Gewone bandspanner tegen, een Vierkante vlekuil en een Kleine huismoeder.

Vlinderval
Achter de kantine waren ook enkele vlindervallen geplaatst, een verlichte bak waar de vlinders op af moeten komen en dan er niet meer uit kunnen. Erin eierdozen om op te gaan 'zitten'.
De eerste bak die geopend werd leverde een Leverkleurige spanner op en een Zwarte C-uil.
In de tweede ook een magere oogst – en dat kwam doordat het niet meer warm genoeg was deze avond; bovendien loopt ook het aantal nachtvlinders terug… ook al… - een Schietmot, een Huismoeder en een Zwarte C-uil.

Nog weer even terug naar het verticale laken: hier waren een Taxusspikkelspanner op af gekomen en een Breedbandhuismoeder. Nieuw op het terrein was een zogenaamde led-emmer. Met blauwachtig licht worden vlinders in deze val (van de Vlinderstichting) gelokt. Daar vonden we een Hennepnetelspanner en een Gehoekte boogbladroller.

Al met al toch nog heel wat fraais gezien, met dank aan Trees voor al het voorbereidende werk. En trouwens ook nawerk, want verschillende vlinders werden in buisjes meegenomen. Die konden pas thuis worden gedetermineerd aan de hand van boeken en internet en later weer losgelaten.

Frans van der Feen

Essengouduil, Hennepnetelspanner en Taxusspikkelspanner foto's: Loes van der Feen

Paddenstoeleninventarisatie Vliegenbos

Op 12 oktober jl. vond een paddenstoeleninventarisatie plaats in het Vliegenbos in Amsterdam -Noord. De inventarisatie werd georganiseerd door de KNNV, Initiatiefgroep Groene Longen, Stichting Vliegenbos en jongeren van de N.J.N. Het gezelschap werd verder aangevuld door een senior ecoloog en een boswachter van SBB en een boskundige.

Het was een mooie herfstdag die begon met koffie en warme appeltaart, waarna de deelnemers enthousiast aan de slag gingen. Onder de fantastische leiding van en dankzij de expertise van Christiane en Sjarifah van de paddenstoelenwerkgroep van de KNNV werden de prachtigste vondsten gedaan, zoals die van de Vorkplaathoutzwam – Lenzites warnieri. Deze zwam is volgens bronnen een zeer zeldzame soort die pas in 2005 voor het eerst in Nederland werd gevonden en waarvan wordt gezegd dat vogels de sporen hebben meegenomen.

Vorkplaathoutzwam

De groep

Het Vliegenbos is een uniek bos: het enige stedelijk gelegen Essen-Iepenbos in Europa en de grondsoort bestaat voornamelijk uit klei. Het bos is onderdeel van de Schellingwouderscheg: een zeer gevarieerde groenstrook die vanuit Waterland via parken, de IJ-oever, sloten, weiden, ruigtes, jong en oud bos en rietland de natuur ver stadsdeel Noord in brengt. Er leeft o.a. de havik, ijsvogel, ringslang, de noordse woelmuis en de vos. Op heel wat plaatsen is de rietorchis te vinden. Initiatiefgroep Groene Longen probeert de bijzondere flora en fauna van de scheg onder de aandacht te brengen bij beleidsmakers en natuurorganisaties om deze beter te kunnen beschermen en hoopt op nog vele mooie samenwerkingen met de KNNV. Met de waarneming van de Vorkhoutplaatzwam door de KNNV mag het Vliegenbos een nieuwe topsoort bijschrijven.

Floor Hallema

Wieringen

Een voormalig Waddeneiland met verrassingen

Op nauwelijks meer dan een uur rijden van Amsterdam kun je al het echte waddengevoel beleven. Dat hebben de deelnemers aan de KNNV excursie op zaterdag 7 september kunnen ervaren op het voormalige Waddeneiland Wieringen, in de kop van Noord-Holland.

Speels kaartje Wieringen

Verrassende waddenbeleving
Zelf had ik dit bijzondere gebied pas een paar jaar geleden ontdekt. Onverwachts kwam ik toen in de zomer terecht in het levendige haventje van Den Oever. Er werd verse vis verkocht, zó uit de pas binnengevaren Wieringer visserskotters. Op de aangrenzende waddendijk onderging ik een complete waddenbeleving. Adembenemend zicht op de uitgestrekte Waddenzee met duizenden dobberende en opvliegende wadvogels met Den Helder en Texel als decor in de verte. In de winter kwam ik terug op Wieringen om al wandelend het aparte landschap beter te leren kennen. Als je vanuit de platte en uitgestrekte Wieringermeer bij De Haukes het voormalige eiland oprijdt is het verschil met de omgeving goed te zien. Oprijden betekent hier ook letterlijk met de weg omhoog gaan, wel ruim tien meter. Je komt in een landschap met kleinschaligheid, dorpen, laagbouw, boerenland, kreken, dijkjes en (tuin)wallen. De zuidelijke grens wordt gevormd door het Wieringerrandkanaal/Amstelmeerkanaal en de oude Wierdijk. Zou Wie-

ringen wat betreft landschap en natuur een aantrekkelijke bestemming voor een KNNV dagexcursie kunnen zijn? Mijn voorstel hiervoor werd positief ontvangen.

Op zoek naar de Tengere distel

Op een mooie lentedag togen Carla Kuit, die de KNNV excursie zou organiseren, Lida den Ouden en ik naar Wieringen om poolshoogte te nemen. Natuurlijk gingen wij ook op zoek naar een floristische zeldzaamheid, die daar alleen nog langs de Wierdijk te vinden zou zijn: de Tengere distel (Carduus tenuiflorus). Wij meenden via het informatiebord op de Wierdijk wel een groeiplek te kunnen traceren. Dat het nog te vroeg was voor de bloei was duidelijk, maar we hoopten wel de rozetten van deze bijzondere distel te kunnen herkennen. Erg overtuigd van wat wij aantroffen waren wij echter niet. En eenmaal thuis hielp Floron ons helemaal uit de droom. Gerrit Welgraven, die daar een herstelproject voor deze plant leidt, kon ons de juiste locaties aangeven. Op een van de aller heetste dagen van afgelopen zomer ben ik daar zelf gaan kijken. Na een kwartiertje struinen over een ruig wierdijkpad stonden ze er: enkele robuuste struiken met vervaarlijk prikkende stengels en roze, kwastachtige distelbloemen. Geen lieve jongens, dus 'tenger' leek mij eigenlijk niet zo van toepassing.

De Tengere distel op Wieringen

"Rotjes" van Theo Mulder

Excursie naar Wieringen

De KNNV excursie was voor begin september gepland en dan zou deze distel zeker uitgebloeid zijn. Maar er zou verder genoeg interessants op Wieringen te ontdekken zijn. Zo zijn er in elk jaargetijde veel soorten wadvogels aanwezig. Niet voor niets staat de Rotgans symbool in het wapen van Wieringen. Er is ook een bronzen groepje in Hippolytushoef geplaatst van beeldhouwer Theo Mulder, medeauteur van het eerste wilde ganzenboek van Nederland. De 15 'Rotjes' verbeelden 13 gemeenteraadsleden, de secretaris en de 'burrie' in de tijd dat Wieringen nog een zelfstandige gemeente was. Rotgans is op Wieringen een veel voorkomende familienaam. Maar ook voor deze wintergast zou begin september geen goed moment zijn, want hij arriveert meestal pas eind september.

Wim Tijsen werd bereid gevonden om als Wieringen-deskundige onze excursie te leiden en dat was een gouden greep. Hij woont zelf op Wieringen en ook zijn achternaam (met één s en eindigend op n) kun je daar veel tegenkomen. Als weidevogeldeskundige is hij werkzaam bij Landschap Noord Holland. Wim had een route uitgestippeld langs voor de KNNV'ers interessante plekken.
De weersvoorspelling voor 7 september was niet zo geweldig, maar er was goede hoop dat het op de 'wadden' zou meevallen, zoals wel vaker. Bij de gastvrije camping 'De Waddenzee' in Westerland was de koffiestop met heerlijke verse Wieringer appeltaart. Er bleek daar onder de nok nog een laat nest met jonge huiszwaluwen te zijn. Ze staken vol verwachting hun kopjes over de rand, terwijl de ijverige ouders af en aan vlogen.

Inleiding en achtergronden
Binnen gaf Wim Tijsen een heldere en informatieve inleiding over Wieringen. Het verhoogde land is te danken aan een stuwwal van keileem, die in de voorlaatste ijstijd door gletsjers is ontstaan, vergelijkbaar met Texel. De naam Wieringen komt van zeegras of wier, dat er in grote hoeveelheden groeide. Wier is waarschijnlijk afgeleid van het aloude wir, dat hoogte betekent. In de late middeleeuwen kwam Wieringen los van Noord Holland en werd het een eiland in de Waddenzee. Sinds de verbindingsdijk aan de noordkant van het Amstelmeer in 1924 met de Van Ewijcksluis gereedkwam is het echter geen eiland meer. Deze korte dijk wordt ook wel beschouwd als een proefdijk voor de Afsluitdijk (1932).
Aan het einde van de 20e eeuw werden er plannen gemaakt om de eiland-status te herstellen. Er zou een randmeer met nieuwe huizen en recreatiemogelijkheden aan de zuidkant worden aangelegd, waarmee de groei van het toerisme zou worden bevorderd. Maar na jaren politieke strubbelingen en de economische crisis werden deze plannen uiteindelijk afgeblazen. Het oude karakter van Wieringen bleef zo behouden, met o.a. nieuw aangelegde tuinwallen (woalkes). Dit zijn lage aarden wallen van opgestapelde graszoden, een gebruik uit de tijd van vóór de verkaveling. Het vee wordt zo van akkerland gescheiden zonder prikkeldraad. De plaggenwallen zijn daarnaast te zien als erf- of landafscheiding. Ook op Texel komt dit oude gebruik veel voor.

Wierdijk
Het werd tijd om buiten te gaan kijken. De bus bracht ons eerst naar de plaats waar we goed konden zien hoe de Wierdijk is opgebouwd, Deze dijk zorgde voor de bescherming tegen de Zuiderzee en was aanvankelijk (vanaf ca. 1100) opgebouwd uit (zee)wier, bijeengehouden door houten palen. In de 18e eeuw werden de palen aangevreten door de Paalworm, een met de zeevaart meegelifte mollusk, waardoor het houten dijk-bouwsel instortte. Om het zeewier te verstevigen ging men over op stenen en basaltblokken. Nog later werd er regelmatig beton overheen gestort. Terwijl Wim hierover vanaf de dijk stond te vertellen begon het

kort maar krachtig te regenen, een eerste test van de waterproof conditie van onze kleding.

Groeiplaats Tengere distel
Nat en wel gingen we de bus weer in voor de volgende stop. In ganzenpas struinden we zo'n 500 meter over een ander deel van de Wierdijk naar een groeiplaats van de Tengere distel. Enkele rommelige bossen uitgebloeide distelplanten met dorre, stekelige stengels en enkele bleke, verdroogde bloemen stonden er nog. Opmerkingen als "ach, is 'm dat nou" en enig gegniffel over deze aanblik konden niet uitblijven. Maar we hebben de zeldzame distel (of wat daar nu nog van over was) wel met eigen ogen gezien! Het verhaal achter deze met uitsterven bedreigde plant is de aandacht meer dan waard. Met het al genoemde herplantingsproject wordt geprobeerd hem op meer plaatsten op Wieringen te laten groeien.

Wierdijk met houten palen

Wierdijk met stenen

Naar de wadkant
Ondertussen was het al een tijd droog gebleven. Het zonnetje brak zelfs nu en dan door. Een goed moment om de wadkant van Wieringen op te zoeken, ook al omdat het hoog water begon te worden. Tijdens dit gunstige getij zouden we goed wadvogels kunnen waarnemen. Onderweg daarheen kregen wij nog een indruk van wat de impact op Wieringen was van de 'korte' (Amstelmeer) en 'lange' (Zuiderzee) afsluitdijken. Niet alleen de eiland-status verdween daardoor, er is ook een plan geweest voor de aanleg van een spoorlijn tussen Den Helder en Friesland. Dit project van voor de 2e wereldoorlog, ten tijde van een economische crisis met veel werkeloosheid, is niet gerealiseerd. Wel zijn aanzetten en resten van het verhoogde tracé voor het spoor nog zichtbaar. De rechte verkeersweg, die Wieringen in noord en zuid verdeelt, is daar een gevolg van.
Onze route was echter alles behalve recht en voor de grote GroenGrijs bus nogal pittig. Boerenweggetjes, haakse bochten, opgebroken wegdelen en moeilijk te bereiken parkeerplekken vergden professionele manoevreerkunst van de chauffeur Piet. Het lukte hem net niet om overal te komen, want het was absoluut geen 'makkie', zoals hij zelf de heenrit uit Amsterdam had genoemd.

Normerven voor wadvogels
Het Normerven is een nieuwe kwelder aan de waddenkust bij het Balgzand. Een buitendijkaanwas, die gerealiseerd is bij het op Deltahoogte brengen van de Waddenzeedijk in de jaren tachtig. Dit land loopt met hoogwater doorgaans niet meer onder en is dus een belangrijke hoogwatervluchtplaats voor wadvogels. Vooral trekvogels vinden er massaal een geschikte plek om tijdens vloed te kunnen rusten. Het Normerven is niet toegankelijk, maar een vogelkijkscherm op de dijk biedt er een prachtig uitzicht op. De kijkers werden uitgepakt en de telescopen uitgezet. We zagen zeker 170 Lepelaars in een groep bijeen, heel veel Wulpen, Scholeksters, Rosse grutto's, Bontbekplevieren, Bonte strandlopers ('bontjes' volgens Evert Pellenkroft), Bergeenden, Tureluurs, Zwarte ruiters, Kokmeeuwen Kanoeten en enkele Kemphanen. Een spectaculair schouwspel was het 'dansen' van grote zwermen opvliegende vogels. Het zwenken in grote zwermen, met een steeds veranderende lichtinval, is altijd weer betoverend. Oorzaak van de verstoring van de rust was nu een Bruine kiekendief, die hoopvol op jacht was naar een prooi.

Bij de vogelkijkhut Foto: Lida den Ouden

Wolken boven de Waddezee

Door het geleidelijk aanslibbende land komt de Waddenzee steeds verder weg te liggen. Het was er nu prachtig paars gekleurd door volop bloeiende Zeeasters (nee, het waren geen Lamsoren). Aan de landkant bleek het aanbod aan interessante bloeiende planten niet zo groot. Een nogal onderontwikkelde Pastinaak zorgde wel even voor verwarring.

Wandelen van Vatrop naar Den Oever
De Kleiput bij Vatrop is een kom, die overbleef na het weggraven van keileem voor de verzwaring van de waddendijk. Het is nu een natuurgebied: een waterpartij met daarin aangelegde schelpeneilandjes. Deze zijn aantrekkelijk voor o.a. broedende Sterns en Kluten. Nu was daar niet veel vogelactiviteit te bekennen. Een groep wandelliefhebbers stapte uit om langs de waddendijk naar Den Oever te lopen. De anderen werden daar per bus heengebracht.
Wij wandelaars genoten van de inmiddels opgestoken frisse bries, de spannende wolkenformaties met af en toe een straaltje zon en de weidsheid van de Wadden-

zee. Wel merkten we dat er een zeer grote donkere wolk steeds dichterbij kwam. En ja hoor, eerst vielen er een paar voorzichtige druppels, maar daar bleef het niet bij. Een hoosbui met slagregen, hagel en harde wind joeg al gauw over het water, de dijk en de wandelaars. Het werd dus afzien achter een opvouwbaar parapluutje, dat tegen beter weten in een poging deed om regen- en windscherm te zijn. De diehards bereikten kletsnat toch nog het 'Waddenbelevingspunt', de nieuwe en prestigieuze uitzichttoren aan de dijk bij Den Oever. Geduldig had de bus bij de haven op hen staan wachten.
Wim Tijsen werd hartelijk bedankt voor zijn prima excursieleiderschap. Wij hebben kunnen genieten van bijzondere waddenbelevingsmomenten op 'zijn' Wieringen.

Onderweg naar de pannenkoeken in Scharwoude werden we nog getrakteerd op een prachtige en zelfs dubbele regenboog. Dank was er ook voor Carla voor het organiseren van deze geslaagde excursie.

Maddie Bartels

De groep bij Normerven. Foto Wim Tijsen

Carla Kuit bij Tengere distels

Verrassingen op het Visscherspad

Eén van de favoriete wandelingen van Peter Heijtel was destijds het Visscherspad, dat van Zandvoort naar Kraantje Lek in Overveen loopt.
Over dit pad liepen in de 19e eeuw dagelijks zo'n 300 vrouwen met een ben vis op blote voeten door het duinzand naar Haarlem. Hun vissermannen hadden met hun bomschuiten met platte bodems wegens gebrek aan een haven aangelegd op het strand met hun vangst.
In panorama Mesdag kun je er nog een indruk van krijgen hoe dat er uitzag.
De vrouwen verkleedden zich bij de uitspanning 'De stinkende emmer', voordat ze het laatste traject naar de vismarkt in Haarlem liepen.

Tegenwoordig leidt Ria Simon af en toe een excursie over dit schilderachtige duintraject. Aan de achterkant van het station gaan we een paadje op om verderop het officiële pad in te slaan. Veel KNNV'ers hebben het pad al gelopen. Wellicht is daardoor de belangstelling vandaag minimaal.
We lopen langs het prachtig blauwe Slangenkruid en zien nog meer blauw: Kromhals. Akkerwinde overwoekert alles en verderop heten de roze 'pispotjes' Zeewinde.

Een bijzondere plant is hier de Stinkende balote, typisch voor het zeedorpenlandschap. Er staat Zandhaver, een blauwgroene breedbladige plant. Voortdurend horen we het lawaai van het racecircuit verderop in de duinen.
Een groot stuk van het Visscherspad wordt omzoomd door prachtige velden wit en geel Walstro, een prachtige verrassing! Wilde reseda staat hier en vlak langs het pad voortdurend Bezemkruiskruid (ooit aangevoerd via het spoor).
We buigen ons over Hazenpootjes en Kruipend stalkruid. De wortel van de plant wordt voor medicinaal gebruikt omdat die vocht- en zweet afdrijvend zou zijn.
Net als overal in ons land bloeit hier volop de lila Zachte ooievaarsbek.

Ria toont ons het Sint Janslot. Omstreeks St. Jan (24 juni) komen aan Eiken rode nieuwe uitlopers. Een kale struik is bedekt met okergeel Groot dooiermos.

We komen langs een fraaie Avondkoekoeksbloem (wit) en in een veld dat rood is van de Schapenzuring vinden we Duinviooltjes. Daar leggen Duinparelmoervlinders graag hun eitjes op. Wespenorchissen die hier staan zijn al uitgebloeid. We treffen Duinaveruit aan en nogal wat Wilde peen (met vaak Soldaatjes er op).
Heel wat Teunisbloemen bloeien hier. Vooral 's avonds net lampjes waar nachtvlinders op af komen.
Een andere bekende duinplant: de Zwarte toorts, nu nog geel (zoals veel bloemen hier), maar zwartig toortsachtig als hij uitgebloeid is. We lopen langs een veld vol Duinroosjes en doen even een koffiepauze op een bankje.

Daarna vinden we wilde Asperges en ook de Liggende asperges, ook weer zo'n zeedorpenplant. Er klinkt een Grote bonte specht en hoor eens, een Nachtegaal? Nee, een Zanglijster, ook leuk! Een stukje zand is beplant met Helmgras en daarna lopen we langs Leeuwentand en Salomonszegel, die begint te bloeien.

Een volgende verrassing bestaat uit enkele grote velden roze Sedum! Tegen het eind van het pad vinden we weer de Zomerfijnstraal, die hier al jaren staat en verder op Echte koekoeksbloem. We kunnen niet aanleggen bij Kraantje Lek, want de uitspanning wordt verbouwd. Het etablissement stamt ook al uit 1623, toen Frans Hals nog een landschap schilderde voor de gelagkamer. Ertegenover staat een Amberboom.

De groep bij een veld vol Sedum, Stalkaars en Zomerfijnstraal. Foto's: Frans van der Feen

Het Visscherspad is afgelopen, maar de wandeling nog niet. Tegenover Elswout zien we een heel 'perkje' Pijpbloemen en om de hoek in een stenen bak staat Bastaardwederik.
We lopen langs een Ligusterhaag, die veel arbeid vraagt. Je moet hem alweer knippen zodra je de heggenschaar in de schuur hebt opgehangen. Over de stenen brug in Franse school-stijl gemaakt wandelen we Overveen in en zien in een slootje een paar flinke plukken Waterkers.

Frans van der Feen

Verslag van excursie reptielen zoeken op de Zuiderheide op 15 september 2019

Hoe staat het ervoor met de hagedissen en slangen op de Zuiderheide? Dat was de startvraag bij de excursie. In een ver verleden werden hier adder, gladde slang en zandhagedis gevonden. Momenteel levendbarende hagedis, hazelworm en ringslang. De Zuiderheide is een heidegebied tussen Laren en Hilversum. Het gebied strekt zich uit van het Sint Janskerkhof richting de Eemvallei. Het gebied is archeologisch en geologisch belangrijk. Het gebied is in beheer bij het Goois Natuurreservaat.
We verzamelden op de Vredeweg (Laren) en de groep bestond uit 22 deelnemers. De temperatuur was ca. 21°C en windkracht 3. Na een korte inleiding over het doel van de excursie zijn we in brede waaiers over het deel van de Zuiderheide gelopen dat ingeklemd ligt tussen de rijksweg A1 en theehuis 't Bluk (zie kaartje). Dit deel van de Zuiderheide bestaat uit goed ontwikkelde oude heide met een moslaag op de bodem. Tussen de heide groeien weinig tot geen andere (nectar)planten.
De oogst was zeven levendbarende hagedissen. Helaas geen foto's, vanwege het warme weer bleven de hagedissen niet zitten. Leuk was de vondst van een

Sikkelsprinkhaan

Veelvraat

gewone pad (juveniel). Onder de twintig plaatjes (neergelegd half april) werden helaas geen reptielen aangetroffen. Andere waarnemingen waren o.a. sikkelsprinkhaan, mierenleeuw, boomvalk (2x), bruine winterjuffer, veelvraat, vliegenzwam, harsmannetje en hooibeestje. Na afloop op het terrasje van het theehuis nagepraat over de middag.

Geert Timmermans & Edo Goverse

Weidevogels behouden = Boeren van Amstel steunen

Vrijwel overal in Nederland verdwijnen de weidevogels. Dankzij inspanningen van de Boeren van Amstel hoor je in Amstelland nog de grutto, kievit en tureluur. Dat gaat niet vanzelf. De boeren maaien bijvoorbeeld grote delen van hun land pas na het broedseizoen.
AmstelNatuurZuivel (ANZ) is een coöperatie van boeren in het Amstelland die zich inzet voor weidevogels, biodiversiteit en een mooi landschap in Amstelland, de achtertuin van Amsterdam en Amstelveen. De coöperatie telt 21 leden, uit de gemeenten Ouderkerk a/d Amstel, Abcoude, Amstelveen, Uithoorn, Diemen en Duivendrecht. In hun Raad van Advies neemt o.m. Vogelbescherming Nederland deel. ANZ heeft als doel een meerwaarde te scheppen door de inspanningen die de boeren leveren voor weidevogels en het landschap te belonen met een faire prijs voor hun product.
De Boeren van Amstel zijn begonnen met het produceren van melk. In de toekomst wordt daar ook andere zuivel, zoals yoghurt en kwark, aan toegevoegd. Amstelland is een van de kerngebieden voor weidevogels waar Vogelbescherming Nederland op inzet. Samen met de boeren is zij op zoek gegaan naar een alternatief verdienmodel waarbij ook rekening wordt gehouden met weidevogels. Zo is Boeren van Amstel ontstaan.
Met de zuivel van de Boeren van Amstel kunnen we samen iets extra's doen voor de vogels en de natuur van Amstelland. Het Amstelland bestaat uit zes polders, te weten Duivendrechterpolder, Bovenkerkerpolder, Holendrechterpolder, Ronde

Hoep, Uithoornerpolder en Kalslagerpolder. In het hart van de Ronde Hoep is 180 ha weiland in bezit van Landschap Noord-Holland. In nauw overleg met deze organisatie beheren de boeren deze percelen zodanig dat de omstandigheden voor de weidevogels optimaal worden. IJkpunt is kruidenrijk grasland, geen drijfmest, uitsluitend stalmest, geen kunstmest en gewasbescherming, later maaien, d.w.z. niet vóór 15 juni.
Boeren van Amstel-melk is gemaakt van dagverse gepasteuriseerde (niet gestandadiseerde) koemelk. Niet afgeroomd, melk met een natuurlijk vetgehalte zoals de koe die geeft. Vol en romig van smaak. De melk is verpakt in kartonnen pakken, wit met vier foto portretten van de boeren en het blauwe Boeren van Amstel-logo. Het logo van Vogelbescherming Nederland staat op de melkpakken omdat die zó kenbaar wil maken dat deze producten weidevogel-vriendelijk zijn. Dit uit zich in het veld door kruidenrijk gras, vernatting van de weilanden en aangepast mest- en maaibeheer.
Zo won boer-veehouder Wes Korrel uit Ouderkerk a/d Amstel de 'Gouden Grutto' van Vogelbescherming Nederland. Deze wisseltrofee wordt sinds 2005 uitgereikt aan boeren en ondernemers die zich inspannen voor een toekomst vol boerenlandvogels. Aan deze trofee is een geldbedrag van € 5000,-- verbonden.
Waar is de Boeren van Amstel-melk verkrijgbaar? Verkooppunten zijn in Amsterdam (bij alle Marqt winkels), Amstelveen (AH VanderLinden), Ouderkerk a/d Amstel (Jumbo, Plus Vreeswijk), Duivendrecht (Plus Wagner), Abcoude (Plus Koot), Horeca Amsterdam (De Ysbreeker, IJssland smaakmakers), Ouderkerk a/d Amstel (De Voetangel).

Veel meer info over de Boeren van Amstel, hun uitgangspunten, hun melk, enz. is te vinden op hallo@boerenvanamstel.nl.
Zó van de koe – gekoeld gedronken …. warm aanbevolen ! Doen !

Hein Koningen

Cursus Vogelatlas Amsterdam door de Vogelwerkgroep Amsterdam

Als vogelwerkgroep zijn we bezig een nieuwe Vogelatlas van Amsterdam te maken, niet alleen van broedvogels, maar ook van wintervogels. We zoeken hiervoor tellers die al enigszins gevorderd zijn in het herkennen van vogels, zowel op zicht als op geluid, en die zich in principe voor drie jaren willen verbinden aan het project.
(Voor beginnende vogelaars start begin 2020 weer de nieuwe herkenningscursus.)
Om nieuwe tellers op weg te helpen en zoveel mogelijk mensen te enthousiasmeren wordt komend seizoen een vogelcursus georganiseerd die geheel in het teken zal staan van het Atlasgebeuren. De komende drie jaar (2020-2022) ruimen we in voor het veldwerk. Daarna volgt dan een hopelijk prachtige uitgave, vol met nieuwe gegevens, veranderingskaarten en een visie op het vogelleven in en rond de stad.

Op **11 december 2019** vindt de eerste cursusbijeenkomst plaats, toegespitst op het tellen van wintervogels. Vervolgens zullen vanaf 15 december de cursisten in de praktijk in kleine groepjes onder deskundige begeleiding op weg worden geholpen de methode onder de knie te krijgen. Op **11 maart 2020** wordt de tweede theoriebijeenkomst georganiseerd. Onderwerp zal de inventarisatie van broedvogels ten behoeve van het Amsterdamse atlasproject zijn. Tijdens vier excursies in maart, april, mei en juni krijgen de cursisten onder deskundige begeleiding vervolgens naar behoeven de gelegenheid zich in de praktijk te bekwamen in de fijne kneepjes van het atlassen. Mensen die interesse hebben om deel te nemen aan de atlascursus kunnen contact opnemen met Frank van Groen (fm.vangroen@kpnmail.nl).

Het Atlas organisatie-team bestaat uit Frank van Groen, Koen Wonders, Marion de Groot en Steven Wytema, allen enthousiaste Amsterdamse vogelaars. Communicatie tussen de deelnemers van het project zal lopen via email, de website, speciale atlasbijeenkomsten, cursussen en een WhatsApp-groep.

Er is een kaart te beschikbaar met de ligging van de 552 Amsterdamse kilometerhokken en een kaart van het werkgebied van de vwg Amsterdam met daarop de prioritaire kilometerhokken. Van deze hokken weten we nog relatief weinig. We hopen daarom dat ze als eerste zullen worden geclaimd om te tellen.

Ten behoeve van de **inventarisatie van wintervogels** wordt een te onderzoeken hok bij voorkeur tweemaal bezocht in de periode **15 december-**

15 februari. In deze periode vindt weinig trek plaats en hierdoor worden late wegtrekkers en vogels die al vroeg in hun broedgebied terugkeren zoveel mogelijk uitgesloten.

Voor het broedvogelonderzoek worden idealiter vier bezoeken aan een kilometerhok afgelegd, in de tweede helft van maart, in april, in mei en in juni. De bezoeken in april en mei zijn hierbij het belangrijkst. Niet alle soorten zijn immers op één moment in het voorjaar goed te inventariseren (als gevolg van afwezigheid/heimelijk gedrag). Per bezoek wordt voor elke waargenomen soort op het te verstrekken veldformulier de hoogste broedcode genoteerd.

Zowel voor de telling van wintervogels als van broedvogels is speciaal voor dit project een **handleiding** gemaakt en een telformulier. Voor de vergelijkbaarheid sluit de methode van het veldwerk in grote lijnen aan bij het veldwerk zoals dat ten behoeve van eerdere atlassen is uitgevoerd. Het gaat dan om exact dezelfde kilometerhokken en het werken met de 16 Sovon-broedcodes. Ten opzichte van vorige atlassen willen we aanvullend per kilometerhok van elke vogelsoort komen tot een schatting van het aantal territoria/vogels in vijf klassen.

Om de communicatie met alle betrokkenen te stroomlijnen en te allen tijde te garanderen, ook als een deel van het atlasteam op vakantie is, is het emailadres vogelatlasamsterdam@gmail.com aangemaakt. Belangstellenden kunnen hier alvast opgeven welke kilometerhokken ze willen tellen in de winter/het voorjaar van 2020. Aarzel dus niet en claim alvast je hokken voor het komende telseizoen, en denk daarbij vooral aan de prioritaire hokken. Digitaal kaartmateriaal, telformulieren en een handleiding zijn beschikbaar.

Plaagsoort-bestrijding (Canadese kornoelje)

Eerdere bijdrages:
- Plaagsoorten (Blaadje 19-1 pagina 17 e.v.)
- Plaagsoort zonering (Blaadje 19-2 pagina 11 e.v.)

Nederland is klein, stadsnatuur is een minituin, en ruimtegebrek noopt tot selectie. Je kunt domweg niet alles laten woekeren. Een plaagsoort is een soort die potentieel een plaag kan veroorzaken. Die soort gaat onder bepaalde omstandigheden woekeren in de beschikbare leefruimte ten koste van andere individuen en soorten.
Er is sprake van een plaag als dat woekeren leidt tot hinder, economische en/of ecologische schade, en/of gezondheidsletsel. Ecologisch is directe en indirecte schade altijd gevolg van niet-plaagsoorten en daardoor verlaging van de

biodiversiteit.

Daling van de biodiversiteit kent meerdere oorzaken. Dus een dalend aantal soorten en individuen van vooral insecten en paddenstoelen, maakt niet direct alert. Een dalend aantal kan ook veroorzaakt worden door successie van een bos(planten)-gemeenschap. Als een elzenbroek verandert via vogelkers-essenbos en elzenrijk essenbos naar essen-iepenbos, dan neemt de biodiversiteit gaandeweg af.
Er ontstaat een monocultuur van boomsoorten die alleen in de lente ondergroei toestaan, en van vroege zomer tot vroege herfst uitsluitend een struiklaag kent in boszoom en bosmantel. Dat heeft te maken met licht, afgevangen door zwaar bebladerde kruinen.

Wat alert maakt, is als nectar- en waardplanten verdwijnen uit bosberm en boszoom. Bij natuurlijke successie verschuiven berm, mantel en zoom zich in verloop van enkele jaren; alles schuift op naar het licht. Als dat licht afkomstig is van het bospad of van de slootkant, met een vaste bermbreedte die jaarlijks wordt terug gezet naar een pioniersstadium, dan zul je ook moeten ingrijpen in mantel en zoom om nectar- en waardplanten te behouden.
Monitoring is daarom onmisbaar voor planning van het beheer. Welke ingrepen zijn nodig, welke nectar- en waardplant- groepen zijn onmisbaar, wat mag er staan en wat maar beter niet?

Eenmaal gevestigd gaat een plaagsoort niet makkelijk meer weg. Plaagsoorten kunnen meestal uitsluitend handmatig worden terug gezet of verwijderd, en vaak is dat omdat zo'n soort tegen maaien bestand is.
Veel plaagsoorten zijn in staat zich vegetatief te vermeerderen. Dat wil zeggen door wortelstokken, takafleggers, wortelende stukjes maaisel, houtsnippers, tak of stam.
Dit betekent dat elk klein stukje wat je achter laat, opnieuw kan uitgroeien. Zo'n soort is de Canadese kornoelje. Die eigenschap maakt plaagsoortbeheer kostbaar. De aanpak, en het risico dat kleeft aan de wijze van bestrijding, verschilt per soort.

Canadese kornoelje
Canadese kornoelje (Cornus sericea) is in Noord-Amerika een moerassoort en rivierdal begeleider. De soort komt voor in vrijwel elk kilometerhok in Nederland, en vormt zelfs in de duinen inmiddels een plaag. Ongebreideld groeikracht wordt veroorzaakt door chlorofyl in de takbast. Zolang die bast zich bevindt in vochtig milieu kunnen lenticellen in de bast zich ontwikkelen tot wortels.
De soort is in blad gemakkelijk te herkennen omdat de hoofdnerf aan weerszijden meer dan vier steunnerven heeft, en de bladeren minimaaltwee keer zo groot

zijn als van andere soorten kornoelje. Witte bloemtrossen leiden tot aanvankelijk groene, bij rijping witte bessen, soms met een koudblauwe glans. Bladloos in de herfst, is de soort gemakkelijk te herkennen aan de opliggende lenticellen, en de wasachtige glans op de groene (later soms rood) verkleurende twijgen. Van juni tot oktober is verwisseling met een andere soort niet denkbaar. Daarna wel, omdat ook jonge vogelkers opliggende lenticellen heeft en een wasachtige glans op twijg en wortel, maar op een andere grondkleur (bruingroen in plaats van geelgroen).

De bestrijdingswijze van plaagsoort Canadese kornoelje is relatief onbekend, en daarom heeft de werkgroep Stadsnatuurbeheer in de winter 2018-2019 geëxperimenteerd met de manier van aanpak (spitten met schop, hakken met hak, uitgraven en uittrekken van wortels met de blote hand). Inmiddels is meer duidelijkheid ontstaan.

Ruimen Met Wortel en Tak
Ruim 98 % raak je kwijt door struiken uit te spitten of los te hakken, daarna wortelkluiten af te knippen, en takken en wortelkluiten apart te drogen op takkenrillen, liefst in de zon.
De droogtijd duurt een half jaar. Zolang het hout nat is, blijft de kans op wortelvorming bestaan, zowel als wortel, als tak of als houtsnipper. Groene twijgen kleuren rood bij droging, en worden uiteindelijk donkerbruin bij afsterven.

Vaak kiemt de Canadees onder liggend dood hout (stammen) of in elzen- of wilgenstobben.
Als je een stuk wortelkluit laat zitten, groeit die in juni van het volgend jaar weer uit. Als je een tak niet opruimt in het (winter)moeras, groeit deze weer uit tot struik. Als een wortel of tak klem zit onder een zware stam, groeit deze gewoon door, hoe donker het bos ook is op die plek. Dus zo'n stam moet je verplaatsen bij het werk. Een hak eronder is daarvoor vaak al genoeg. Met een hak kun je hakken en trekken (verslepen).

Transport Canadese kornoelje
Je moet behandelde plekken en de gehele afvoerroute nalopen, ook in het volgende groeiseizoen, want er kan altijd iets gevallen zijn, of een kluit kan zijn vergroeid in de kluit van een belendende boom.
Als je struiken ruimt, dan is het makkelijkst om de kluit eraan te laten zitten. Dat geeft de minste kans op verlies van takken onderweg (en dus het stekken op nieuwe plaatsen). Bij het opslagdepot moeten de kluiten er alsnog af worden geknipt. De takken en kluiten mogen geen contact maken met de depot-grond, want dan lopen ze op die plek opnieuw uit. Na droging kun je het hout veilig versnipperen, maar het is dan inmiddels hard, en het hout verteert erg traag.

In Natuurpark Spoorzicht bestaat niet de illusie dat alle Canadese kornoelje verwijderd kan worden. Er zijn haarden aangepakt. Op andere plekken staat de soort nog volop, dus in bloei en later besdragend, ook in de schaduw. Vogelwerk in 2019 kan betekenen dat er in 2020 weer talloze haarden bij komen. Er zijn plekken die in de zomer van 2019 volslagen onbereikbaar zijn geworden door groei van braam, veelbloemig roosje of door windworp van volwassen iepenbomen. Hoe meer je tijdig weg haalt, hoe beter.
Kaal gemaakte grond raakt in het groeiseizoen opnieuw begroeid, met basterdwederik en hondsdraf. Kennelijk is de zaadbank nog actief na bedekking van enkele jaren.

Werkgroep Stadsnatuurbeheer J.W. Wertwijn

Bron Canadese kornoelje:
D.E. Boeiink, Geus, M. de, en Schalk, B.: Loofbomen in en buiten het bos, deel II, Vakgroep Bosbouw, Landbouwuniversiteit Wageningen, uitgeverij Dick Coutinho, Muiderberg, 1992, ISBN 90-6283-739-5, pagina 65-69, Cornus Determinaties.

Linkerkant van de plek op beide foto's (noordzijde) was 6 vierkante meter cornus sericea, deze winter 2018-2019 volledig kaal, en is nu in september 2019 volledig ingegroeid. Foto: J.W. Wertwijn

Situatie in 2018. Foto: J.W. Wertwijn

Zelfde camerastand in 2019.
Foto: J.W. Wertwijn

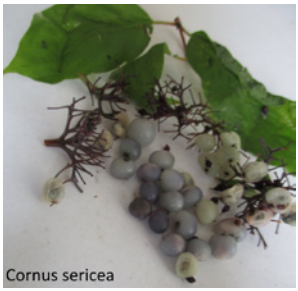

De beskleur begint groen, en wordt wit (wordt dan al door vogels gegeten), maar naar mate de bessen verder uitrijpen, verandert de kleur. Eerst komt er een blauwglans langs de rand van de witte bes, later wordt de bes bosbesblauw.(Zie voorzijde) Foto: J.W. Wertwijn

Excursie- en lezingenprogramma KNNV- afdeling Amsterdam 4e kwartaal 2019 en 1e kwartaal 2020

LET OP:
De **KNNV-lezingen** en **vergaderingen** vinden plaats in de kantine van de **Groenvoorziening** van **Gedenkpark (begraafplaats) De Nieuwe Ooster (DNO),**
Ingang Rozenburglaan 5, 1097 GA Amsterdam (dus geen Kruislaan!)
Vanaf de ingang Rozenlaan (achter het hek kan worden geparkeerd) is het ca. 5 minuten lopen naar de kantine.
Vanaf halte Kruislaan/Middenweg tram 9 en bus 15 is het 10-15 minuten lopen.
Vanaf halte Zaaiersweg bus 41 is het 5-7 minuten lopen.
Wij mogen 's avonds van ca. 19.30 uur tot 22.30 uur van deze ruimte gebruik maken voor lezingen en vergaderingen. **Tussen 19.30 en 20.00 uur is het hek geopend, tenzij anders bij de beschrijving van de lezingen is aangegeven. Om 20.00 uur wordt het toegangshek van DNO gesloten!**

Openbaar vervoer: dienstregelingen veranderen per seizoen! Ga tijdig van huis, er kan 10 minuten verschil in de vertrektijd zitten. In het weekend verandert het nummer van de bus hier en daar, kijk even op de bushalte hoe het in elkaar zit. Bij twijfel: bel het openbaar vervoer (0900 9292, € 0.70 per minuut), internet: **www.9292ov.nl**
Alle excursies, lezingen, cursussen, verslagen, foto's en de waarnemingen staan ook op de website van de afdeling, internet: www.knnv.nl/amsterdam
Afkortingen opstappunten:
AS Amstelstation, **CS** is Amsterdam-Centraal Station, **DD** is station Duivendrecht, **SD** is Amsterdam-Sloterdijk, **WTC** is station WTC, parkeerterrein ABN/AMRO.
Hoe bent u verzekerd?
Van verschillende zijden is ons gevraagd of je tijdens een KNNV-activiteit, zoals een excursie, verzekerd bent. Wij hebben dat nagevraagd bij het hoofdbestuur. Daarop kregen wij een uitgebreid antwoord. De essentie zullen we hieronder weergeven.
Landelijk heeft de KNNV een WA-verzekering (wettelijke aansprakelijkheid) afgesloten. Deze geldt alleen voor KNNV-leden tijdens KNNV-activiteiten. Donateurs en introducés zijn dus niet verzekerd. Ook de reis van huis naar de KNNV-activiteit en terug is niet verzekerd. Het is dus van belang zelf voor een goede WA- verzekering te zorgen. De KNNV-verzekering is vooral een vangnet, voor als de eigen verzekering ontbreekt, of niet toereikend is.
Klaas Kaag, KNNV afd. Den Helder, overgenomen uit Op de Kop 2005, nr. 3.

Paddenstoelen-excursies
NB:In overleg met Christiane Baethcke worden de paddenstoelen-excursies voorlopig niet meer vooraf vastgesteld. Er doen zich vaak onverwachte situaties met paddenstoelen voor of (zeer) bijzondere soorten verschijnen op niet gedachte plekken. Christiane zal de excursies in pop-up vorm organiseren. Deze worden aan u bekend gemaakt via email.

Zaterdag 16 november 2019 Wandeling van ongeveer drie uur in het Amsterdamse Bos o.l.v. Ria Simon
We kijken naar alles wat we tegenkomen dus kijker, loepje en ook water en iets te eten meenemen. We starten om 10.30 uur bij de KNNV-iep voor het Bezoekerscentrum 'De Boswinkel'. Vanaf de bushalte 'van Nijenrodeweg' (lijnen 347 en 357 vanaf busstation Elandsgracht) 5 minuten lopen.

Dinsdag 19 november 2019 Uilenballenpluisavond o.l.v. Nico Jonker & Geert Timmermans Plaats: Kantine DNO, aanvang 20.00 uur.
Muizen, woelmuizen en spitsmuizen zien we maar zelden en het vangen ervan is doorgaans zeer tijdsintensief en bovendien weinig succesvol. Het is dus raden naar de verspreiding van de verschillende soorten. Uilen kunnen ons daarbij helpen door te onderzoeken wat uilen zoal gegeten hebben. Voor verspreidingsonderzoek van kleine zoogdieren zijn kerkuilen geschikte medewerkers. Ze zijn niet kieskeurig en eten de door veel roofdieren versmaadde spitsmuizen. Verder zijn ze honkvast en jagen alleen in de directe omgeving van de nestkast. Tot 1990 broedden er geen kerkuilen in Noord-Holland. Rond die tijd is de kerkuilenwerkgroep gestart en fanatiek aan de slag gegaan met timmeren en ophangen van nestkasten. En met succes. Op dit moment broeden er ongeveer 130 paar kerkuilen in Noord-Holland. Er is een redelijk beeld van de verspreiding van de muizen in de provincie, maar het blijft natuurlijk interessant om te zien hoe de muizenstand en met welke soorten zich ontwikkeld. Om deze trends te onderzoeken gaan we dinsdag 19 november en dinsdag 17 december uilenballen pluizen uit de omgeving van Amsterdam. Determinatietabellen en tandenborstels zijn aanwezig. Zelf meenemen een loep en pincet.

Zaterdag 23 november 2019 Vissenexcursie Fort bij Edam & De Zandbraak o.l.v. Geert Timmermans & Edo Goverse
Zaterdag 23 november willen we kijken welke vissoorten voorkomen in de slotgracht van Fort bij Edam. Het fort behoord tot de Stelling van Amsterdam en is gebouwd in de periode 1880-1920 ter verdediging van de zeesluis te Edam. Het fort is gebouwd op zand. Hiervoor is de veenbodem afgegraven en is per schip

zand aangevoerd. Hierdoor is het voor ons mogelijk met waadpak in de gracht te kunnen staan om te vissen. Sinds 1986 heeft Staatsbosbeheer het fort in beheer. Nadat de slotgracht bemonsterd is zullen we ons een stukje verplaatsten naar De Zandbraak. Zoals de naam braak al aangeeft is ooit de Zuiderzeedijk hier bezweken. In 1866 is De Zandbraak weer ingepolderd en als boerenland gebruikt. Dit 13 hectare groot gebied is ook in beheer van Staatsbosbeheer en in 2012 opnieuw ingericht. In De Zandbraak is een geleidelijke overgang gemaakt van diep naar ondiep water, natte en droge slikken, riet en grasland. Door deze geleidelijke overgangen is het gebied heel aantrekkelijk voor weidevogels, lepelaars en steltlopers, maar ook voor kleine zoogdieren. Via een visvriendelijke faunapomp kunnen vissen De Zandbraak in- en uitzwemmen. De Zandbraak heeft een eigen waterbeheersing met een natuurlijk peilbeheer. Dit betekent dat alleen regenwater en grondwater (kwel) het gebied voeden met water. Voor de herontwikkeling was de tiendoornige stekelbaars hier bekend. Spannend welke soorten er inmiddels gevestigd hebben!
Meenemen: schepnet, waadpak/laarzen, regenkleding, lunch. Extra netten zullen aanwezig zijn, evenals cuvet en determinatiegids.
Locatie: we verzamelen om 10:00 te Fort bij Edam (Oorgat 10, Edam) waar een parkeerplaatsje is.
Deelnemers dienen zich aan te melden bij Geert Timmermans via harmat4@xs4all.nl. Er is plek voor 20 personen.

Zaterdag 14 december 2019 Lezing: over glasaal en schieraal door Ben Griffioen Plaats: Kantine DNO, aanvang 20.00 uur.
De paling, ook wel aal of volledige Europese aal (Anguilla anguilla) is een trekvis. De meeste palingen bereiken tussen vijf en vijftien jaar verblijf in het zoete water, bij voldoende voedselaanbod, het schieraalstadium en zwemmen zo´n 6000 km terug naar de paaigronden op grote diepte in de Sargassozee. De paling is een zogenaamde katadrome vis die opgroeit in zoet of brak water en zich voortplant in zee. De larven trekken geholpen door de golfstroom in twee jaar terug van de Sargossozee naar Europa.
De hoeveelheid glasaal die in Nederland binnentrekt is sinds eind jaren tachtig van de 20e eeuw afgenomen tot 1 à 3% van het gemiddelde niveau uit de jaren zestig. In de rest van Europa ziet men een vergelijkbaar beeld. Op 11 juni 2007 hebben zowel de Europese Unie als de Verenigde Naties onafhankelijk van elkaar besloten om beschermingsmaatregelen voor de Europese paling te nemen. De achteruitgang van de paling komt door verschillende oorzaken, waarvan één van de belangrijkste de commerciële palingvisserij is. Tot 2009 was de commerciële vangst op paling ongeveer 920 ton per jaar en de vangst door sportvissers

ongeveer 200 ton per jaar. Tevens werd de intrekkende glasaal tot 2009 massaal gevangen: in Europa werd ongeveer 97% van de glasaal weggevangen. De glasaal werd gebruikt voor de kweek van paling in Nederland, Zuid-Europa en Azië en voor het uitzetten in Nederlandse polders. Andere oorzaken van achteruitgang zijn ziekten, watervervuiling en de gemalen van polders en de turbines bij waterkrachtcentrales waarbij massaal palingen worden vermalen.
Drie jaar geleden is er in het Noordzeekanaalgebied een groot onderzoek gestart naar de intrek van glasaal en de uitrek van schieraal. De alen zijn op verschillende manieren gemerkt en gezenderd waardoor onder andere inzicht is verkregen in het migratiegedrag en de effectiviteit van vispassages.
Ben Griffioen werkt bij de Wageningen Marine Research en leidt het onderzoek.

Dinsdag 17 december 2019 Uilenballenpluisavond o.l.v. Nico Jonker & Geert Timmermans Plaats: Kantine DNO, aanvang 20.00 uur.
Muizen, woelmuizen en spitsmuizen zien we maar zelden en het vangen ervan is doorgaans zeer tijdsintensief en bovendien weinig succesvol. Het is dus raden naar de verspreiding van de verschillende soorten. Uilen kunnen ons daarbij helpen door te onderzoeken wat uilen zoal gegeten hebben. Voor verspreidingsonderzoek van kleine zoogdieren zijn kerkuilen geschikte medewerkers. Ze zijn niet kieskeurig en eten de door veel roofdieren versmaadde spitsmuizen. Verder zijn ze honkvast en jagen alleen in de directe omgeving van de nestkast. Tot 1990 broedden er geen kerkuilen in Noord-Holland. Rond die tijd is de kerkuilenwerkgroep gestart en fanatiek aan de slag gegaan met timmeren en ophangen van nestkasten. En met succes. Op dit moment broeden er ongeveer 130 paar kerkuilen in Noord-Holland. Er is een redelijk beeld van de verspreiding van de muizen in de provincie, maar het blijft natuurlijk interessant om te zien hoe de muizenstand en met welke soorten zich ontwikkeld. Om deze trends te onderzoeken gaan we dinsdag 17 december uilenballen pluizen uit de omgeving van Amsterdam.
Determinatietabellen en tandenborstels zijn aanwezig. Zelf meenemen een loep en pincet.

Zaterdag 11 januari 2020 Nieuwjaarsbijenkomst Kantine DNO, aanvang 19.30 uur
Voordat de lezing begint wensen en proosten we met elkaar op een goed, natuurrijk en vruchtbaar jaar voor onze vereniging en afdeling. Daartoe wordt de sfeer van het afgelopen dagen even verlengd.
Vervolgens start om 20.00 uur de lezing “Enkele indrukken van natuurgebieden van de Spaanse oostkust (vanaf de fiets gezien)” door Paul van Deursen

Het motto van natuurman en schrijver Jan Strijbos was: “Al zwervende vergaar ik”. Op deze manier fietste ik de laatste jaren door een aantal natuurgebieden aan de Spaanse oostkust. Een vaag plan en maar kijken wat je tegenkomt. Mijn verhaal gaat over de oogst van beelden, indrukken en informatie opgedaan bij (i) de monding van de Guadalquivir en Cota Donåna (ii) de lagunes bij Cadiz (iii) de Albufera bij Valencia en (iv) het zuiden van Catalonië, m.n. de Ebrodelta.

Zaterdag 25 januari 2020 Vogelexcursie zee- en kustvogels naar de Zuidpier van IJmuiden o.l.v. Fons Bongers
Het is een dagexcursie, bij echt winterweer laarzen en poolkleding mee. In geval van twijfel met het weer (harde regen, mist, pak sneeuw, ijzel, e.d.) kan de excursieleider besluiten de excursie niet laten doorgaan. In dat geval moeten deelnemers de excursieleider de avond voor de excursiedatum bellen (tussen 18-20 uur), tel. 0657623212 om zich te informeren.
Het gebied tussen de pieren van IJmuiden is een bijzonder vogelgebied. Vooral in de winter kunnen we er bijzondere soorten van de kust treffen.
Start excursie 10.35 uur eindhalte bus 382 R-net IJmuiden aan Zee. De bus 382 R-Net (ri IJmuiden perron A) vertrekt van NS-station A’dam-Sloterdijk om 9.54 uur. Uitstappen: (eind)halte IJmuiden aan Zee om 10.35 uur, waar we ook verzamelen om 10.35 uur.

Zaterdag 15 februari 2020 Lezing: ‘De grote overtocht’ door Paul Wittkämper Plaats: Kantine DNO, aanvang 20.00 uur
Op zoek naar een ander tijdperk nemen we een kijkje boven de poolcirkel waar de toendra gehuld is in een witte deken. Overal ruimte, rust en absolute stilte, waarin de mens een eigen leven kan leiden. Een land waar geen opgedrongen levensritme heerst. Ruim 35 jaar geleden reisden we af naar dit hoge noorden, met als doel een reportage te maken over een grote overtocht van oeroude geweidragers: ‘rendieren worden zwemdieren’. Ook zien we auerhoen en korhoen in deze omgeving.

Vrijdag 21 februari 2020 Sneeuwklokjeswandeling in het Amsterdamse Bos o.l.v. Ria Simon
We gaan de grote groeiplekken van het gewone sneeuwklokje opzoeken zoals die zich hebben ontwikkeld op de voedsel- en kalkrijke kleigrond van Het Bos Onder het al goed op leeftijd komende loofbos van zomereik, gewone esdoorn, beuk en es doet het zeer natuurlijk aan.
OV: van Amsterdam RNet bussen 347 en 357, uitstappen halte Kruiskerk, Amstelveen. Vanhier in westelijke richting lopen via de Charlotte van Montpensierlaan,

spoorlijntje over en vervolgens de Nieuwe Karselaan naar de Amsterdamseweg (= ca. 10 min.). We verzamelen om 10.00 uur op de hoek Amsterdamseweg/Oude Karselaan in Amstelveen (dit is dicht bij de banpaal bij Park De Braak en het Van Leergebouw). Vanhier lopen we naar de sneeuwklokken. Daar onze wandeling gedeeltelijk over ruiterpaden gaat wordt daarvoor geschikt schoeisel aanbevolen. Onderweg kijken we naar alles wat bloeit en ons verder boeit.

Zaterdag 22 februari 2020 Knoppenexcursie in het Beatrixpark o.l.v. Henk Wolters

We verzamelen om 11.00 uur bij de ingang van het Beatrixpark, Diepenbrockstraat (tegenover Herman Heijermansweg). Duur van de wandeling 2 ½ uur.
Het park is zeer geschikt voor een knoppenexcursie. Er staan heel veel soorten op een niet al te groot oppervlak, met veel laag hangende takken waardoor het materiaal goed bereikbaar is. Ruim 250 bomen dragen een naambordje. Het park is met OV goed bereikbaar, parkeren is op zaterdag niet gratis. In het park is hoegenaamd geen schuilgelegenheid en in de winter is er geen mogelijkheid van horeca of toilet. Honden zijn in het park overal toegestaan, behalve in de Artsenijhof en op de kinderspeelplaats. Henk beschikt over een stemversterker (roeptoeter geheten) voor het geval dat de groep groot is.
Het park ligt tussen de A10, ring Zuid, de RAI en Beethovenstraat. Het park is ontworpen door stedenbouwkundige Jacoba Mulder en is in 1938 opengesteld. Jacoba Mulder was tevens ontwerpster van het Boschplan! Wij bezoeken een aantal markante delen in het park en kunnen de beelden bekijken die we ontmoeten. Binnenkort verschijnt een bomenkaart van het park, zowel op papier als op de site van het park. Het Artsenijhof in het park wordt onderhouden door vrijwilligers. De Vereniging Vrienden van het Beatrixpark volgt de ontwikkeling nauwlettend.

Zaterdag 7 maart 2020 Vroege stinsenplantenwandeling in de heemparken Amstelveen o.l.v. Ria Simon

OV: te bereiken met bus RNet 347 en 357 (vanaf busstation Elandsgracht), uitstappen halte Graaf Florislaan, Amstelveen – vanhier rechts Amsterdamseweg in en in de kniebocht daarvan bij de Pr. Bernhardlaan verzamelen we om 10.00 uur.

Zaterdag 21 maart 2020 Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering en na de pauze het onderdeel ‘Leden voor leden’. Plaats: Kantine DNO, aanvang 19.30 uur

De nieuwe vorm van de traditie ‘Leden voor leden’ was vorig jaar een succes. Daarom gaan we in deze vorm door: we vragen mensen die iets leuks hebben meegemaakt in de natuur, iets bijzonders hebben gezien of iets bijzonders heb

ben gedaan daar een presentatie over te houden, van minimaal 5 tot maximaal 15 minuten. Alles mag, zolang het maar betrekking heeft op de natuur. In het bijzonder, maar dat is geen vereiste, de natuur in de omgeving. Ten behoeve van de presentaties zijn een laptop en beamer aanwezig. Presentatoren die van laptop of beamer gebruik willen maken, dienen hun presentatie aan te leveren op usb-stick. Voor deelnemers hebben we een aardigheidje in petto.
Voordracht aanmelden bij: Geert Timmermans (t) 06.41821601, (e) harmat4@xs4all.nl

Zaterdag 28 maart 2020 Busexcursie stinsenplanten naar het rivierengebied o.l.v. Hein Koningen & Lida den Ouden
Dit jaar bezoeken we enkele plaatsen met stinsenplanten in het rivierengebied. tussen Gorinchem en Nijmegen. Rossum en Neerijnen liggen beide aan de Waal, de eerste in de Bommelerwaard aan de zuidzijde, de tweede in de Tielerwaard aan de noordzijde van de rivier. Dit gebied is lang niet zo rijk aan stinsenplanten als Friesland en Groningen, de Vecht of de binnenduinrand. De groeiplaatsen zijn bescheiden maar toch vormen zij onderdeel van het tuinhistorisch spectrum met stinsenplanten als onderdeel van de landschapsstijl. Het kan ons een goede indruk geven dat ook in het wat verder van het westen gelegen deel van ons land welgestelden bij hun fraaie huizen de laatste tuinstijl lieten aanleggen, waarvan siergewassen die we nu kennen als stinsenplanten een onderdeel vormden . We beginnen in Rossum waar we koffie/thee drinken en daarna de omgeving van het vroegere Huize Rossum (nu gemeentehuis) bezoeken. Hier had ooit ridder Maarten van Rossem zijn domicilie, nu is er nog slechts het tegen de Waaldijk aan gelegen Slotbos met stinsenplanten. Er groeien o.a. holwortel in wit en paars, vingerhelmbloem, gewoon sneeuwklokje, lenteklokje. Vanaf de dijk hebben we een fraai uitzicht over de Waal.
Daarna gaan we naar Neerijnen waar we de omgeving van het Huis en kasteeltuin en het slotbos bezoeken. Tot 2018 was er het gemeentehuis in gevestigd. In deze omgeving groeien o.a. bostulp, blauwe anemoon, breedbl. klokje en knikkende vogelmelk. Vanuit het Huis is een lange zichtas naar de Waaldijk, met holwortel, maarts viooltje, vingerhelmbloem, voorjaarszonnebloem. Aan de voet van de dijk o.a. holwortel, beemdooievaarsbek, voorjaars- zonnebloem. Het grote Slotbos, een echt wandelbos, het ‘slingerbos’, is niet spectaculair met stinsenplanten begroeid zoals we dat kennen van Friese stinsen. Maar al wandelend rond het inpandige weiland zijn er verscheidene soorten te zien, o.a. de zeldzame kleine maagdenpalm waarvan kweekvormen (‘stinsenvormen’) donkerder en groter bloemen hebben dan de wilde, lieve-vrouwe-bedstro, tuinkamperfoelie.
We klimmen ook de Waaldijk op om te genieten van het zeer fraaie uitzicht over

de Waal. Dit deel van de uiterwaarde is beschermd natuurgebied. De weg op de dijk is geen autoweg maar slechts fietspad. Tegen de flank van de dijk, aan rivierzijde, groeit tussen de basaltstenen een bijzondere vegetatie van zeer veel wit vetkruid maar er is ook een groeiplaats van wede, de oude verfstofplant waarmee tot de komst van de indigo als enige blauw geverfd kon worden. Verder een dijkbeemdvegetatie met kenmerkende soorten, zoals grote centaurie, bermooievaarsbek, glad walstro, echt knoopkruid – al is het voor al deze soorten nog te vroeg in het jaar om te kunnen bloeien. Wede begint wel al een bloemstengel te maken.
We kunnen ook de heel aardige, sfeervolle kasteeltuin bezoeken, met deels historische indeling, waar ook velerlei stinsenplanten zijn aangeplant naast botanische bolgewassen en andere kruidachtige siergewassen. Er staan twee oude kassen en leifruit. Voorts rust en stilte zoals we dat kennen van oude tuinen en hoven.
We hebben tijd voor een extra pauze: theedrinken in Het Stroomhuis, vlak bij.
Met de bus maken we een tocht langs de Waal, over de Waaldijk voor beleving van het rivierenlandschap – van Neerijnen naar Varik, Ophemert en net vóór Tiel keren we om richting Neerijnen. We besluiten met pannenkoeken eten in Zaltbommel.
Opstappen en vertrek (deze tijden zijn precies !) – bij aanmelding graag aangeven waar u opstapt (WTC of Sloterdijk):
8.30 uur station Amsterdam-Zuid/WTC, op de Strawinskylaan waar de stadsbussen staan/stoppen;
8.45 uur bij station Sloterdijk, Hanedastraat 2, tegenover Crystal Tower. Zorg dat u er op tijd bent (in noodgevallen kunt u bellen 06-40364239 van Hein Koningen).
De kosten zijn € 35,-- en voor niet-leden introducés € 40,--. Aanmelden voor deelname bij onze penningmeester Fons Bongers, tel. 06-57623212, e-mail penningmeester@amsterdam.knnv.nl. De aanmelding is pas definitief na ontvangst van de deelnameprijs: over te maken op ING-rekening IBAN No. NL 91INGB0003506096, t.n.v. KNNV-A'dam, onder vermelding van "busexcursie 28 maart 2020".

Zaterdag 11 april 2020 Vroege vogel fiets-excursie naar Diemerpark en Vijfhoek o.l.v. Tobias Woldendorp
We verzamelen voor deze vroege fiets-excursie om 05.30 uur aan de voet van de Nesciobrug, IJburgzijde. Nu al aangeven wat we allemaal kunnen verwachten is door het bizar warme en later weer natte halfjaar bijna niet te doen, maar dat we cetti's zangers en blauwborsten zullen horen is evident! Naast fietsen lopen we een klein stuk in een drassig terrein. Aanmelden is niet nodig. Het mobiele nummer van Tobias is wel handig, dus als je iets te laat bent, bel 06.52143646

Vrijdag 17 april 2020 Stinsenplanten-excursie naar het Landgoed Beeckestijn, Velsen-Zuid (Velsen), o.l.v. Ria Simon
Beeckestijn is een typisch 18e -eeuwse buitenplaats, in het verleden in bezit van Amsterdamse regentenfamilies. Zij werd geroemd om haar tuinen. Tot 1952 was dat de familie Boreel en nakomelingen. Daarna kwam het in handen van de gemeente Velsen en sinds 2011 beheert Natuurmonumenten de tuinen en het parkbos van dit rijksmonument. De enorme tuin werd in fasen aangelegd, o.a. door de bekend landschapsarchitect Johann Georg Michael. Hij maakte voor het inmiddels toegevoegde achterpark een natuurlijk landschapspark met slingerende beek. Het is een voorbeeld van de eerste (vroege) landschapsstijl in ons land. Bij de landschapsstijl werden steeds meer fraai bloeiende bol- en knolgewassen gebruikt. Planten die we nu kennen als stinsenplanten. Oktober 2017 werd een mix van 40.000 stinsenbollen geplant, bestaande uit o.om. sneeuwroem, krokussen, winteraconiet, narcissen, sneeuwklokjes, sterhyacinten, vogelmelk, Ital. Aronskelklenteklokje, boshyacint. Er is ook weidegeelster te vinden, deze heeft ook een groeiplek langs het openbare voetpad in de omgeving van de ingang van Beeckestijn. Aanbevolen wordt om de lidmaatschapskaart NM mee te nemen (i.v.m. eventueel bezoek aan het Huis).
OV: RNet bus 382 (ri IJmuiden), perron A) van NS-station A'dam-Sloterdijk 9.37 uur naar IJmuiden. Uitstappen: halte Parkweg, Velsen-Zuid. Hier verzamelen we om 10.00 uur.

Zaterdag 25 april 2020 Daslook fiets-excursie in het Amsterdamse Bos o.l.v. Hein Koningen
De laatste decennia heeft daslook zich in het Amsterdamse Bos spectaculair uitgebreid. Oorspronkelijk groeide dit in het voorjaar rijk bloeiende, wilde inheemse bosgewas alleen op het Vogeleiland, waar het was aangeplant. De toenmalige beheerder zaaide ook wel eens wat in de directe omgeving van deze toen prachtige heemtuin. Vanhier vond het zijn weg naar vele plekken in Het Bos. Daarbij zal het publiek wel een handje geholpen hebben, maar mogelijk zagen de beheerders van Het Bos zijn grote schoonheid en zorgden voor de werkelijke, grootschaliger verspreiding. Tegenwoordig vinden we er daslook op vele plekken en dat is tijdens de bloeitijd ervan werkelijk schitterend. Sommige van die plekken zijn wel vele duizenden vierkanten meters van oppervlak. Vooral met invallend zonlicht door de nog vrijwel bladerloze boomkronen waan je je soms even in de bossen van Zuid-Limburg. En dat onder de rook van Amsterdam en Amstelveen!
We starten onze fietstocht om 10.00 uur bij de KNNV-iep bij bezoekerscentrum 'De Molshoop', aan de kop van de Bosbaan, bij de hoofdingang van Het Bos. De iep is gemakkelijk te herkennen omdat er een groene zitbank rondom is geplaatst. Duur van de fietstocht ca. 2 ½ uur. OV: bus RNet 347 en 357 (vanaf busstation Elandsgracht), uitstappen halte 'van Nijenrodeweg' bij de hoofdingang van Het Bos.

KNNV, afdeling Amsterdam (opgericht 26 januari 1901)

De afdeling Amsterdam van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) is de oudste veldbiologische vereniging van Nederland.

De afdeling Amsterdam (www.knnv.nl/amsterdam) heeft als doelen: natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming en heeft zes werkgroepen op het gebied van planten, paddenstoelen, insecten en vissen, amfibieën en reptielen. Dat wil niet zeggen dat er geen belangstelling is voor zoogdieren, bomen, heesters of beerdiertjes. Sommige leden beschikken over veel, andere over weinig kennis van de natuur. Allen zijn verenigd door hun nieuwsgierigheid en belangstelling voor de natuur.

De afdeling organiseert verschillende activiteiten zoals lezingen, cursussen, inventarisaties, hele- of halve dagexcursies naar 'groene' gebieden in en om Amsterdam en busexcursies naar natuurgebieden in bijvoorbeeld Friesland of Limburg.

Per jaar ontvangen de leden vier keer 'Blaadje', het blad van de afdeling Amsterdam en viermaal 'Natura', het landelijke KNNV-blad. De afdelingsleden kunnen gebruik maken van de faciliteiten van de landelijke KNNV (www.knnv.nl) zoals landelijke werkgroepen, mee doen aan natuurreizen en natuurkampen in binnen- en buitenland en hebben korting op de boeken van de KNNV-uitgeverij.

IK MELD MIJ AAN ALS LID VAN DE KNNV, AFDELING AMSTERDAM
lidmaatschap:lid / huisgenoot (doorhalen wat niet van toepassing is)

naam	m/v
geboortedatum	
adres	
postcode & woonplaats	
telefoonnummer	
E-mail	

Voor een lidmaatschap betaalt u €32,50 per jaar. Een Huisgenootlid betaalt €12,50 per jaar. Jeugdlidmaatschap tot 26 jaar : €17,50 per jaar. IBAN No: NL91 INGB 0003506096, t.n.v. KNNV-
Amsterdam

Het lidmaatschap van de KNNV, afdeling Amsterdam houdt tevens het lidmaatschap in van de landelijke KNNV. U krijgt daardoor mede een abonnement op het blad Natura.
datum ..... handtekening .....
Opsturen aan: Paul van Deursen, Albatrospad 60 1021 TR Amsterdam 020 6855047

U kunt natuurlijk ook lid worden via de website: www.knnv.nl/amsterdam/

Afzender:
LEDENADMINISTRATIE AMSTERDAM
Albatrospad 60
1021 TR Amsterdam

DRUKWERK

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

postnl